

STORTINGET

Innst. 285 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:111 S (2022–2023)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kirsti Bergstø, Freddy André Øvstegård og Grete Wold om en verdig eldreomsorg og et anstendig tilbud til brukere av hjemmetjenester og til beboere i sykehjem

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med de ansattes organisasjoner, utrede og foreslå en kvalitets- og kompetansebasert bemanningsnorm i heldøgns omsorgstilbud. Normen skal omfatte alle relevante yrkesgrupper.
2. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med de ansattes organisasjoner og KS initiere et forpliktende opptrappingsprogram for hele og faste stillinger i pleie- og omsorgssektoren.
3. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med de ansattes organisasjoner gjennomføre et nasjonalt flerårig program for å rekruttere og beholde personell innenfor pleie- og omsorgssektoren ved å bedre betingelsene de ansatte arbeider under. Blant områdene det må ses på, er arbeidsmiljø, faglig ledelse, sykefravær, kompetanseutvikling, utdanningsbehov i både fylkeskommunale og høyere utdanninger, kollegial veiledning, lønns- og arbeidsbetingelser og vurdering av ulike turnusordninger.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tove Elise Madland, Cecilie Myrseth, Even A. Røed og Truls Vasvik, fra Høyre, Sandra Bruflot, Erlend Svardal Bøe og lederen Tone Wilhelmsen Trøen, fra Senterpartiet, Lisa Marie Ness Klungland og Hans Inge Myrvold, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Marian Hussein, fra Rødt, Seher Aydar, fra Kristelig Folkeparti, Olaug Vervik Bollestad, og fra Pasientfokus, Irene Ojala, viser til representantforslag om en verdig eldreomsorg og et anstendig tilbud til brukere av hjemmetjenester og til beboere i sykehjem.

Komiteen har mottatt ti skriftlige høringsinnspill til saken. Fagforbundet, Den norske legeforening, Norsk Sykepleierforbund, Pårørendealliansen, Delta og Aktivitørforbundet i Delta, Nasjonalforeningen for folkehelsen, Norsk Ergoterapeutforbund og Nasjonalt senter for aldring og helse, samt en privatperson, har uttalt seg om forslagene. Høringsuttalelsene anerkjenner at representantforslaget setter en viktig sak på dagsordenen, og deler engasjementet for å bedre bemanningssituasjonen i eldreomsorgen.

Komiteen viser til at helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol har uttalt seg om forslaget i brev 16. februar 2023. Statsrådets brev er vedlagt denne innstillingen.

Komiteen anerkjenner at tilgang på personell er en av de største utfordringene i helse- og omsorgssektoren i Norge, og at situasjonen frem mot 2040 blir enda strammere. Komiteen viser til at dette er understreket av Helsepersonellkommissjonen, som nylig har lagt frem sin utredning, NOU 2023:4 Tid for handling – personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste. Komiteen deler forslagsstillernes syn på at tilstrekkelig bemanning og kompetent personell er avgjørende for at kommuner skal yte en pleie- og omsorgstjeneste av god kvalitet, og at det må tas grep for å gjøre det mer attraktivt å jobbe i tjenesten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at Helsepersonellkommissjonens utredning, NOU 2023:4 Tid for handling – personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste, er på høring med høringsfrist 2. mai 2023. Flertallet mener at forslagene må sees i sammenheng med Nasjonal helse- og samhandlingsplan, som er varslet i løpet av høsten 2023, og det videre arbeidet med Helsepersonellkommissjonens utredning.

Flertallet viser til at forslagsstillerne foreslår at det skal innføres en bemanningsnorm i helse- og omsorgstjenesten. Flertallet viser til følgende uttalelse fra Helsepersonellkommissjonen:

«Utviklingsbildet viser at det ikke er mulig å bemanne seg ut av alle utfordringer som helse- og omsorgstjenesten kommer til å stå overfor. Helt uavhengig av det fremtidige økonomiske handlingsrommet, er det personelltilgangen som begrenser tjenestene og hindrer dem i å utvikle seg videre med dagens innretning.»

Flertallet erkjenner at det er kvalitetsutfordringer i eldreomsorgen og store bemanningsutfordringer – og at ikke alle har fått et verdig helse- og omsorgstilbud.

Komiteens medlemmer fra Høyre er opptatt av å sikre en trygg og god eldreomsorg og mener at kompetent helsepersonell er en viktig forutsetning for å klare det.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at ett av regjeringen høyest prioriterte mål er å sikre nok fagfolk i helse- og omsorgstjenesten med riktig kompetanse. Dette er grunnleggende for å sørge for et trygt offentlig tilbud for eldre pasienter i hele landet.

Disse medlemmer viser til forslaget om en kvalitets- og kompetansebasert bemanningsnorm i heldøgns omsorgstilbud som skal omfatte alle relevante yrkesgrupper. Disse medlemmer mener normering ikke er et egnet virkemiddel for å imøtekomme et behov for planlegging av ressurser, organisering og be-

manningsnorm. Disse medlemmer mener normer vanskelig kan ta høyde for lokale forhold og organisering, samtidig som de kan oppfattes som en minstenorm og kunne gi mindre bemanning enn personellbehovet tilsier. Disse medlemmer viser til at flere av høringsinnspillene som kommenterer forslaget om en bemanningsnorm – herunder Fagforbundet, Nasjonalt senter for aldring og helse og Delta – er kritiske og peker på sentrale utfordringer knyttet til dette forslaget.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har lagt frem en egen Opptrappingsplan for heltid og god bemanning i omsorgstjenesten, i Prop. 1 S (2022–2023), som har fokus på å bistå kommunene i deres arbeid med å løse personellutfordringene i tjenestene både på kort og lang sikt. Disse medlemmer viser også til Helsepersonellkommissjonen, som foreslår konkrete tiltak for å øke omfanget av heltid og bedre bruk av tilgjengelig helsepersonell. Disse medlemmer vil understreke de dynamiske grepene for heltid og bemanning som gjøres gjennom opptrappingsplanen, samt oppfølging av Helsepersonellkommissjonens forslag gjennom hovedsakelig Nasjonal helse- og samhandlingsplan og regjeringens kommende reform for eldre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i at det må tas grep for å sikre at kompetanse blir i omsorgssektoren. Det er også viktig å sikre fremtidig rekruttering og at vi skal ha nok folk i helsevesenet til å gjennomføre viktige oppgaver nå og i fremtiden. Derfor støtter disse medlemmer at det må ses på tiltak for å rekruttere og beholde personell innenfor pleie- og omsorgssektoren ved å bedre betingelsene de ansatte arbeider under.

Disse medlemmer vil spesielt peke på viktigheten av god ledelse i pleie- og omsorgssektoren. Alle ansatte har rett på forsvarlig arbeidsliv etter arbeidsmiljøloven enten det gjelder rett til medvirkning, oppfølging ved sykdom, medarbeidersamtale med målsettinger eller tilrettelegging og oppfølging i ulike livsfaser osv. Det er også kjent at det spesielt innen pleie- og omsorgssektoren er et stort lederspenn. Det betyr at en leder gjerne alene har lederansvar for veldig mange personer. Når det i tillegg er utbredt med deltidsstillinger, betyr dette at dersom man har én leder på 30 årsverk, kan dette i praksis bety én leder på ca. 55 personer. Dette gir åpenbart store vanskeligheter med den oppfølgingen som er nødvendig for å ivareta de ansatte på best mulig måte. Disse medlemmer mener derfor at ledelse i pleie- og omsorgssektoren er et spesielt viktig område å se på i en slik gjennomgang.

Disse medlemmer viser til at det ofte rapporteres om brudd på arbeidsmiljøloven i kommunale pleie- og omsorgstjenester. Ofte er dette små brudd, som for eksempel at ansatte har byttet vakter seg imellom, noe som utgjør brudd på arbeidsmiljøloven. Dette hindrer

fleksibilitet og gjør det vanskeligere å tilpasse arbeidsdagen etter den enkeltes behov.

Disse medlemmer er opptatt av mer fleksibilitet for hver enkelt arbeidstaker. Det er viktig at vi får inn flere heltidsstillinger i pleie- og omsorgssektoren, men da er vi nødt til å se på arbeidsbetingelser. Ansatte innen pleie og omsorg er ofte nødt til å jobbe ugunstige arbeidstider som kveld, natt og helg. Det er en kjent problemstilling at flere velger å jobbe deltid fordi rigide turnuser gjør det vanskelig å kombinere jobb og familieliv. Dersom man ved å jobbe heltid må jobbe flere helger og flere vakter på ugunstige tider, kan dette være vanskelig for eksempel for småbarnsmødre. Derfor mener disse medlemmer at det må legges til rette for mindre rigide turnuser og mer fleksibilitet for hver enkelt arbeidstaker enn det man har i dag.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at arbeidsmiljøloven ikke skal hindre fleksibilitet og individuell tilpasning i arbeidslivet.»

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for mer fleksible arbeidstidsordninger, som for eksempel nordsjøturnus.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at arbeidsmiljøloven er til for å sikre at arbeidstakere har trygge og gode arbeidsvilkår og arbeidsforhold som ivaretar helsa. Å lempe på disse kravene vil ikke være til arbeidstakernes fordel, men heller gjøre dem mer utsatt for slitasje, sykdom og skade.

Disse medlemmer viser til at de som jobber i kommunehelsetjenesten, allerede har et høyt arbeidspress og belastende arbeidstidsordninger. Samlet sykefravær i pleie- og omsorgstjenesten har ifølge Statistisk sentralbyrå ligget på rundt 11 pst. de siste 15 årene, mens det gjennomsnittlig for alle yrker ligger på omkring 6 pst.

Disse medlemmer viser til at det for helsearbeidere allerede gjøres unntak i arbeidsmiljøloven for eksempel for hviletid, og at det hyppig avdekkes brudd på arbeidstidsbestemmelser som følge av sviktende turnusplanlegging og mangel på folk. En pågående studie ved Universitet i Bergen om konsekvenser av brudd på arbeidsmiljølovens angitte hviletid viser en klar sammenheng mellom antallet sein-/tidligvakter med brudd på hviletidsbestemmelsene og økt sykefravær. Disse medlemmer mener at å legge til rette for flere unntak fra loven som er ment å beskytte ansatte, er feil vei å gå om vi ønsker å beholde og rekruttere helsepersonell.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus merker

seg statsrådets henvisning til Helsepersonellkommissjonen:

«Kommissjonen har gitt oss en alvorlig virkelighetsbeskrivelse. Deres hovedbudskap er at personellveksten ikke kan fortsette som tidligere, og at vi må belage oss på at det blir færre ansatte per pasient i årene som kommer.»

Disse medlemmer er uenig i dette premisset. Det finnes ingen naturgitt grense for hvor mange som kan jobbe i helse- og omsorgstjenesten. Selvsagt kan vi skaffe flere folk om vi vil. De aller fleste nordmenn setter helse og omsorg først, og det må vi som politikere også gjøre.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti lenge har påpekt at vi styrer mot en todeling av velferden hvis vi ikke tar aktive grep for å styrke finansieringen i møte med aldring av befolkningen. I henhold til beregningene i Perspektivmeldingen er det nok med moderate skatteøkninger i årene som kommer, for å sørge for tilstrekkelig finansiering til forbedring av helse- og omsorgstjenestene, uten at folk får dårligere kjøpekraft etter skatt.

Dette medlem viser til at når Stortinget skal behandle anbefalingene fra Skatteutvalget, må tilstrekkelig finansiering av fremtidens velferd være en sentral målsetting.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enige i at finansieringen av helsetjenestene må styrkes. Men disse medlemmer vil peke på at den todelingen som Sosialistisk Venstreparti og Rødt nevner i helsevesenet, kommer som en direkte konsekvens av deres egen politikk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at de beste tjenestene skapes i samspill mellom offentlige, ideelle og private aktører. Det aller viktigste er at pasienter får god og riktig behandling, ikke hvem som driver tjenestene. Disse medlemmer ønsker en politikk der de beste tjenestene kan tas i bruk, men hvor det offentlige tar regninga. Dette står i sterk kontrast til dagens situasjon, der private tilbud nedlegges og behandlingstilbud fjernes, og det bare er dem med størst lommebok som kan benytte seg av private tilbud. Det fører til en større todeling av helsevesenet enn vi har sett på lenge.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus viser til at det ofte snakkes om å rekruttere og beholde (som oftest i den rekkefølgen) personell til pleie- og omsorgssektoren.

Disse medlemmer understreker at omfattende rekrutteringskampanjer har begrenset verdi i en situasjon hvor tre av fire førstelinjeledere i sykehjem vurderer å slutte (Agenda Kaupang 2022). I en tidligere undersøkelse blant sykepleierne i sykehjem og hjemmesykepleie fant man at halvparten av sykepleierne ønsket å slutte i jobben (NOVA 2016). Frafall og gjennomtrekk er betydelig.

Disse medlemmer anser det derfor helt nødvendig å prioritere tiltak som de ansatte selv har påpekt har betydning for om arbeidsgiver får beholde dem, innen områder som arbeidsmiljø, faglig ledelse, sykefravær, kompetanseutvikling, turnus, lønns- og arbeidsbetingelser, og kanskje viktigst: styrket bemanning. Hver femte sykepleier slutter i yrket før det er gått ti år. Får man sykepleiere, fagarbeidere og andre yrkesgrupper til å bli i jobben sin og utvide stillingsbrøken, er svært mye løst for bemanningskrisen i norsk eldreomsorg.

Disse medlemmer vil også minne om at helse- og omsorgstjenesten både kvalitativt og kvantitativt vil bli tilført en betydelig arbeidskraftressurs med en rausere og mer human flyktninge- og asylpolitikk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med de ansattes organisasjoner gjennomføre et nasjonalt flerårig program for å rekruttere og beholde personell innenfor pleie- og omsorgssektoren ved å bedre betingelsene de ansatte arbeider under. Blant områdene det må ses på, er arbeidsmiljø, faglig ledelse, sykefravær, kompetanseutvikling, utdanningsbehov i både fylkeskommunale og høyere utdanninger, kollegial veiledning, lønns- og arbeidsbetingelser og vurdering av ulike turnusordninger.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at det har vært en viss positiv utvikling i retning av flere heltidsstillinger, men dette går altfor sakte.

Disse medlemmer viser til at en høy andel fulltidsansatte betyr økt kontinuitet og økt samlet kompetanse. Pasientene vil oppleve å få færre ansatte å forholde seg til og ha fagpersoner som er godt kjent med dem, og som fanger opp små endringer i helsetilstanden deres, rett og slett fordi de mer jevnlig har ansvaret for dem. Disse medlemmer merker seg med interesse sykehjemsprosjekter i Bergen og Oslo hvor alle ansatte har heltidsstillinger.

Disse medlemmer merker seg Norsk Sykepleierforbunds påpekning om at det er vanskelig for deltidsansatte å igangsette eller delta aktivt i fagutviklingsprosjekter, eller få med seg det som tilbys av intern undervisning. Flere heltidsansatte vil muliggjøre større grad av forsknings- og utviklingsarbeid i kommunene, noe som er nødvendig i en tjeneste i stadig omorganise-

ring og fornying. På den måten kan vi kvalitetssikre faglig utvikling av tjenestene, slik at ressursene brukes på den mest hensiktsmessige måten for våre pasienter. Det er det god samfunnsøkonomi i.

Disse medlemmer merker seg Delta sin påvisning av at man i kommunale helse- og omsorgstjenester bare lyser ut om lag 20 pst. av stillingene for helsefagarbeidere som fulltidsstillinger. Det påvirker rekrutteringen fordi signaleffekten til unge som søker seg til helsefagarbeideryrket, er at dette er en jobb det ikke er mulig å leve av. Det skaper utfordringer for den enkeltes levekår og livskvalitet, og ikke minst er det en utfordring for kvaliteten i tjenestene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med de ansattes organisasjoner og KS initiere et forpliktende opptrappingsprogram for hele og faste stillinger i pleie- og omsorgssektoren.»

Disse medlemmer understreker at god eldreomsorg er avhengig av bred kompetanse og mange yrkesgrupper.

Disse medlemmer merker seg at Stavanger kommune har vist en retning: I år har kommunen økt driftsbudsjettene med 21 mill. kroner på husassistenter på sykehjemmene, en økning med omkring tre husassistenter per sykehjem. Og neste år øker de driftsbudsjettet ytterligere. Husassistentene tar seg av aktiviteter som ikke handler om direkte pleie, som matservering, hjelp til å reise seg, vask, tøy og ikke minst: være sammen med beboerne i dagligstua. Dette gjør at fagutdannet helsepersonell kan bruke tida til det de er utdannet til.

Disse medlemmer understreker at sykehjemsansatte gjør en formidabel innsats, med alt for knappe ressurser. Ansatte forteller at de gruer seg for å gå på jobb fordi de ser at de ikke strekker til, og at de ikke kan gi en god nok omsorg til beboerne. I denne situasjonen er det ikke nok å snakke om å utdanne og rekruttere flere, eller gi applaus. God bemanning er selve grunnpilaren.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker at en bemanningsnorm viser hvilken kostnad det har dersom sykehjemsbeboere – som oss alle – selv skal bestemme når de skal legge seg om kvelden, og dersom det skal være god faglig beredskap både helg og natt og dersom sykehjem skal være mer enn oppbevaring; et hjem.

Dette medlem merker seg at Norsk Sykepleierforbunds leder under overskriften «Et kinderegg for eldreomsorgen» i en artikkel i Kommunal Rapport 23. mars 2023 blant annet skriver:

«Vi mener det nå er på høy tid med tiltak som faktisk har en effekt, og som kan snu denne utviklingen. En nasjonalt fastsatt norm for bemanning i sykehjem og hjemmetjenester vil være et kinderegg i så måte.

Normen vil definere et minimum av kompetansenivå og antall ansatte som skal være på jobb. Kommunene kan dermed ikke skyve eldreomsorgen nedover prioriteringslista og kutte i tilbudene. Og med en styrket bemanning vil de oppleve en rekke gevinster. (...)

Det er allerede bemanningsnormer i barnehager, skoler og barnevern. For å sikre kvalitet i tjenestene. Fordi barna våre er dyrebare. Hva er det som tilsier at eldre – som det etter hvert blir flest av – ikke skal ha den samme beskyttelsen?»

Dette medlem merker seg at vi har bemanningsnorm i så vel barnehager som skoler, og at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen i Hurdalsplattformen endog vil skjerpe bemanningsnormen for barnehage-sektoren. Hvorfor skal ikke fellesskapet sørge for samme sikkerhetsnett og trygg omsorg for våre eldre?

Dette medlem viser til at en bemanningsnorm kan ha forskjellige former. Den kan være absolutt eller veiledende, eller det kan være en kombinasjon: veiledende nasjonal norm, men med krav om at hver kommune vedtar en absolutt bemanning basert på de lokale forholdene.

Dette medlem understreker at som politiske beslutningstakere må stortings- og kommunepolitikere tørre å få vite hvilken kostnad dette har, og ta regningen. I dag er det dessverre den enkelte ansatte som tar regningen i form av belastninger, stress, sykefravær og i verste fall redusert arbeidsevne.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med de ansattes organisasjoner, utrede og foreslå en kvalitets- og kompetansebasert bemanningsnorm i heldøgns omsorgstilbud. Normen skal omfatte alle relevante yrkesgrupper.»

Komiteens medlem fra Rødt deler forslagsstillernes bekymring over bemannings-situasjonen i kommunehelsetjenesten. Eldreomsorgen og de kommunale helsetjenestene har endret seg dramatisk som en følge av innføringen av samhandlingsreformen og styring og prioriteringer i helseforetakene/spesialisthelsetjenesten. De kommunale helsetjenestene har ikke fått økt sin kapasitet og kompetanse i tråd med utviklingen. Mange steder er tjenestene preget av underfinansiering, underbemanning og udekkede kompetansebehov knyttet til at pasienter skrives ut tidligere fra sykehus enn før, uten at sykehusene er forpliktet til å sikre at kompetansen til å møte de medisinske problemstillingene finnes i kommunen.

Dette medlem avviser ikke at en bemanningsnorm for kommunehelsetjenesten kan være hensiktsmessig, men mener at det er mange problemer i kommunehelsetjenesten som det er prekært å løse før

det er aktuelt å innføre dette. En bemanningsnorm vil ikke sikre økt finansiering til kommunene eller bedre tilgangen på helsepersonell, men kan føre til at kommunene og enhetene mister fleksibiliteten de trenger for å sikre forsvarlige tjenester til pasientene på tross av mangel på helsepersonell.

Dette medlem deler bekymringen Nasjonalt senter for aldring og helse fremmer i sitt høringsinnspill, om at en bemanningsnorm kan føre til økt vikarbruk fordi stillingstittel og antall folk på jobb blir viktigere enn om det er kjente ansatte på jobb.

Dette medlem viser til høringsinnspill fra Delta og Fagforbundet, som begge sier seg enig i at bemanningen i mange tilfeller er for lav, men er kritiske til en bemanningsnorm som løsning da de mener det vil frata kommunene og enhetene handlingsrommet og fleksibilitet som gjør at de kan sikre forsvarlig og hensiktsmessig oppgavedeling.

Dette medlem peker også på at det er varslet at det vil komme kutt og strengere prioriteringer i sykehuse-ene i årene som kommer. Det vil påvirke både omfanget og kompleksiteten i helsetjenestene i kommunene og kan føre til at kravene til bemanning og kompetanse kan endre seg mye på kort tid.

Dette medlem mener at det må sikres en betydelig bedre finansiering av kommunehelsetjenesten om den skal settes i stand til å møte de økende utfordringene. Det må også gjøres tiltak for å bedre arbeidsvilkårene til helsearbeidere i kommunehelsetjenesten ved å øke grunnbemanningen, bygge opp kommunale vikarpooler og sikre en mer fornuftig bruk av helsepersonell ved å satse mer på yrkesgrupper som kjøkkenpersonale, renhold, aktivitører og helsesekretærer.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti deler Sosialistisk Venstrepartis oppfatning av at det er viktig med god bemanning og attraktive arbeidsplasser i helse- og omsorgstjenestene. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis forslag i Dokument 8:101 (2022–2023) Representantforslag om en plan for en styrket helseberedskap, om å styrke utdanningskapasiteten, forbedre arbeidshverdagen og å sikre ledere i helse- og omsorgstjenesten en reell mulighet til å lede, jf. Innst. 281 S (2022–2023). Dette medlem mener en bemanningsnorm vil ha store konsekvenser for kommunenes handlingsrom, og støtter ikke en bemanningsnorm for alle relevante yrkesgrupper.

Dette medlem mener det er viktig å bekjempe uønsket deltid, men samtidig vil det være perioder der det er behov for noen for en redusert stillingsprosent i en periode. Det mener dette medlem det er viktig å beholde anledningen til. Dette medlem mener et viktigere tiltak for å redusere uønsket deltid er å sikre hver enkelt leder mandat og ansvar til å ta beslutninger om sin ansattgruppe.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus viser til at de kommunale pleie- og omsorgstjenestene skal legge til rette for en eldreomsorg som sikrer den enkelte tjenestetottaker et verdig og så langt som mulig meningsfylt liv i samsvar med sine individuelle behov. Eldreomsorgen skal tilrettelegges på en slik måte at dette bidrar til en verdig, trygg og meningsfull alderdom.

Disse medlemmer understreker at dette er plikter som gjelder alle norske kommuner, og rettigheter som alle eldre i Norge har, uavhengig av bakgrunn.

Komiteens medlemmer fra Rødt og Pasientfokus vil påpeke at noen eldre møter særlige utfordringer, blant dem er eldre med samisk, kvensk og annen minoritetsbakgrunn. Mange kommuner har en flerkulturell befolkning, og eldreomsorgen må tilrettelegges på en måte som tar hensyn til dette.

Disse medlemmer mener det er viktig å heve kompetansen blant personell som gir helse- og omsorgstjenester i kommuner med samiske, kvenske, norske og eldre med ulik flerkulturell bakgrunn. Disse medlemmer viser til at en samlet helse- og omsorgskomite har understreket at det å ta vare på samiske eldre i Norge forutsetter særskilt kompetanse i samiske forhold, språk og kultur. Blant annet viste helse- og omsorgskomiteen i Innst. 326 L (2019–2020) til brev fra Sametinget til komiteen som påpekte at samiske eldre møter språklige og kulturelle utfordringer. Sametinget beskrev at kompetansen om samiske forhold i storsamfunnet generelt er liten, noe som medfører at samiske eldre ikke alltid får lik behandling, fordi språk- og kulturforståelse mangler. Sametinget påpekte både at det ofte er begrensede muligheter for samiske pasienter til å bruke samisk, og at det også er liten tilgang til bruk av tolk.

Disse medlemmer vil understreke at kunnskap om språk og kulturforståelse om den eldres bakgrunn og livshistorie stiller krav til en tilpasset kompetansemestrings over tid. Flere må trekke i samme retning for at kunnskap om flerkulturelle bygder, byer og fylker blir en del av kompetansen til de som jobber i områder med flerkulturell befolkning.

Disse medlemmer viser også til at lokalisering av tjenestene i en kommune er viktig. Å flytte fra et samisk eller kvensk hjem til en omsorgsbolig eller et sykehjem som kun er tilrettelagt for et norsk lokalmiljø, kan være utfordrende. Det gir ekstra utfordringer både for den som må flytte, for familien, og for de ansatte som skal sørge for å gi et godt tilbud.

Disse medlemmer understreker at det er et sentralt helsepolitisk mål å redusere ulikheter i tilgang til og bruk av tjenester. En verdig eldreomsorg og et anstendig tilbud til brukere av hjemmetjenester og til boere i sykehjem forutsetter blant annet tilgang på nok

ansatte med riktig kompetanse og at kommunene har mulighet til å organisere og utforme gode tjenester som tar hensyn til det flerkulturelle samfunnet som kommunene er en del av.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med de ansattes organisasjoner gjennomføre et nasjonalt flerårig program for å rekruttere og beholde personell innenfor pleie- og omsorgssektoren ved å bedre betingelsene de ansatte arbeider under. Blant områdene det må ses på, er arbeidsmiljø, faglig ledelse, sykefravær, kompetanseutvikling, utdanningsbehov i både fylkeskommunale og høyere utdanninger, kollegial veiledning, lønns- og arbeidsbetingelser og vurdering av ulike turnusordninger.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at arbeidsmiljøloven ikke skal hindre fleksibilitet og individuell tilpasning i arbeidslivet.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge til rette for mer fleksible arbeidstidsordninger, som for eksempel nord-sjøturnus.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med de ansattes organisasjoner og KS initiere et forpliktende opptrappingsprogram for hele og faste stillinger i pleie- og omsorgssektoren.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med de ansattes organisasjoner, utrede og foreslå en kvalitets- og kompetansebasert bemanningsnorm i heldøgns omsorgstilbud. Normen skal omfatte alle relevante yrkesgrupper.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:111 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kirsti Bergstø, Freddy André Øvstegård og Grete Wold om en verdig eldreomsorg og et anstendig tilbud til brukere av hjemmetjenester og til beboere i sykehjem – vedtas ikke.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 18. april 2023

Tone Wilhelmsen Trøen

leder

Cecilie Myrseth

ordfører

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteén
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/568-

16. februar 2023

Dokument 8:111 S (2022-2023) om en verdig eldreomsorg og et anstendig tilbud til brukere av hjemmetjenester og til beboere i sykehjem

Jeg viser til Stortingets henvendelse av 31. januar 2023, hvor helse- og omsorgskomiteén ber om en uttalelse fra Helse- og omsorgsministeren om representantforslag fra Freddy André Øvstegård, Grete Wold, Kirsti Bergstø og Marian Hussein. Representantene fremmer følgende forslag:

- 1. Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med de ansatte organisasjoner, utrede og foreslå en kvalitets- og kompetansebasert bemanningsnorm i heldøgns omsorgstilbud. Normen skal omfatte alle relevante yrkesgrupper.*
- 2. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med de ansattes organisasjoner og KS initiere et forpliktende opptrappingsprogram for hele og faste stillinger i pleie- og omsorgssektoren.*
- 3. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med de ansattes organisasjoner gjennomføre et nasjonalt flerårig program for å rekruttere og beholde personell innenfor pleie- og omsorgssektoren ved å bedre betingelsene de ansatte arbeider under. Blant områdene det må ses på, er arbeidsmiljø, faglig ledelse, sykefravær, kompetanseutvikling, utdanningsbehov i både fylkeskommunale og høyere utdanninger, kollegial veiledning, lønns- og arbeidsbetingelser og vurdering av ulike turnusordninger.*

Svar:

Jeg er enig med representantene i at tilgang på personell er en av de største utfordringene i pleie- og omsorgssektoren. For regjeringen er det å sikre nok fagfolk med riktig kompetanse ett av våre høyest prioriterte mål. Jeg mener at fagfolka er den viktigste ressursen i vår helse- og omsorgstjenesten. Helse- og omsorgstjenestene skal være et attraktivt arbeidsted gjennom hele yrkeslivet. Tydelig grep som gir reelle prioriteringer fremover er avgjørende for å sikre en bedre arbeidsplass for fagfolk, og for å sikre pasienter, brukere og deres

pårørende den hjelpen de trenger. Gode velferdstjenester i hele landet er grunnleggende for å gi folk trygghet i hverdagen

Den enkelte brukers behov skal ligge til grunn for tjenestene de mottar. Dette inngår i alt regelverk knyttet til omsorgstjenestene. Jeg mener normering ikke er et egnet virkemiddel for å imøtekomme et behov for planlegging av ressurser, organisering og bemanning. Sentralt bestemte normer kan vanskelig ta høyde for lokale forhold og organisering, samtidig som de kan oppfattes som en minstenorm og kunne gi mindre bemanning enn personellbehovet tilsier.

Jeg ber Stortinget avvente å ta stilling til konkrete forslag knyttet til personell og kompetanse i helse- og omsorgstjenesten, da det allerede pågår relevante løp og arbeider som Stortinget bør være kjent med. Jeg vil inviterer til en god debatt om hvordan vi kan ta grep som sikrer velferdstjenestene, gir trygghet til innbyggerne og gjør at vi tar vare på fagfolkene våre.

Regjeringen la i Prp. 1 S (2022-2023) fram en egen *Opptappingsplan for heltid og god bemanning i omsorgstjenesten*. Målet er å bistå kommunene i deres arbeid med å løse personellutfordringene i tjenestene både på kort og lang sikt. Samtidig skal planen understøtte et seriøst arbeidsliv med mål om mer heltid og faste stillinger. Opptappingsplanen er en dynamisk plan som vil videreutvikles i årene fremover, etter hvert som ny politikk og kunnskap skapes, blant annet gjennom Bo trygt hjemme-reformen og Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Helsepersonellkommissjonen har nettopp lagt frem sin utredning, NOU 2023: 4 *Tid for handling - personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste*. Kommisjonen har gitt oss en alvorlig virkelighetsbeskrivelse. Deres hovedbudskap er at personellveksten ikke kan fortsette som tidligere, og at vi må belage oss på at det blir færre ansatte per pasient i årene fremover. For å utvikle en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste foreslår Helsepersonellkommissjonen en bred tilnærming med tiltak innen områdene organisering og samhandling, arbeidsforhold og arbeidstid, utdanning og kompetanseutvikling, prioritering og reduksjon av overbehandling, digitalisering og teknologisk utvikling, samt oppgavedeling. Blant de konkrete tiltakene som foreslås i utredningen er tiltak for å øke omfanget av heltid, og en anmodning om begrensende valg blant annet i politiske avgjørelser for å sikre gode prioriteringer for en bedre bruk av tilgjengelig helsepersonell. Helsepersonellkommissjonens utredning er sendt på høring og vil hovedsakelig følges opp gjennom den varslede meldingen om Nasjonal helse- og samhandlingsplan, som er planlagt oversendt Stortinget innen utgangen av 2023.

Før sommeren skal vi også legge frem en reform som handler om det å bo trygt hjemme og få gode helse- og omsorgstjenester i hjemmet. Vår ambisjon er å gjøre det trygt å bo hjemme så lenge de eldre selv ønsker. Reformen skal også handle om levende og aldersvennlige lokalsamfunn, gode og kompetente fagfolk og trygghet for at det gis hjelp og støtte til eldre og pårørende

Historiene som har kommet frem de siste ukene er en bekreftelse på at det ikke er gode nok helse- og omsorgstjenester alle steder i Norge. Enten det går på bemanning, kompetanse, mat eller medisiner, er ikke dette den standarden vi skal ha i helse- og omsorgstjenesten.

Jeg tror veien til en bedre helse- og omsorgstjeneste går gjennom en kombinasjon av bedre bemanning, tydelig ledelse, bedre samarbeid mellom ulike typer tjenester og riktig kompetanse, samt at de som er på jobb har tid til å være sammen med brukerne. Når alt kommer til alt, handler dette om å skape trygghet i en sårbar tid. Hverdagslivet skal få fortsette, selv om helsa skranter. Man skal føle seg trygg på at man får den hjelpen man trenger. Det får vi til mange steder, men forskjellene er altfor store og det er et politisk ansvar vi tar tak i.

Med hilsen

Ingvild Kjerkol

